

YOZMA NUTQNI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI HIKOYALASHNING PEDAGOGIK VA LINGVISTIK IMKONIYATLARI

Maxsetova Zuxra Torebayevna,
Olmaliq Davlat Texnika Instituti o'qituvchi

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18932378>

Annotatsiya. Mazkur maqolada yozma nutqni rivojlantirishda raqamli hikoyalash (digital storytelling) metodining pedagogik va lingvistik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda raqamli hikoya yaratish jarayonining o'quvchilarning yozma nutq faolligi, ijodiy fikrlashi hamda matn tuzish ko'nikmalariga ta'siri yoritiladi. Raqamli hikoyalash metodining pedagogik jihatdan o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, mustaqil va reflektiv faoliyatini rivojlantirishga xizmat qilishi asoslab beriladi. Lingvistik nuqtai nazardan esa mazkur metod yozma nutqning leksik boyligi, grammatik aniqligi va mantiqiy izchilligini takomillashtirish imkoniyatiga ega ekanligi ko'rsatib beriladi. Maqola natijalari raqamli hikoyalash metodining yozma nutqni rivojlantirishda samarali innovatsion vosita ekanligini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: yozma nutq, raqamli hikoyalash, digital storytelling, pedagogik imkoniyatlar, lingvistik imkoniyatlar, ijodiy yozuv.

Аннотация. В статье анализируются педагогические и лингвистические возможности цифрового сторителлинга в развитии письменной речи. Рассматривается влияние процесса создания цифровых историй на активизацию письменной деятельности обучающихся, развитие их творческого мышления и навыков построения текста. С педагогической точки зрения обосновывается роль цифрового сторителлинга в повышении учебной мотивации, формировании самостоятельности и рефлексивных умений. С лингвистической позиции показано, что данный метод способствует обогащению словарного запаса, совершенствованию грамматической правильности и логической связности письменной речи. Результаты исследования подтверждают эффективность цифрового сторителлинга как инновационного средства развития письменной речи.

Ключевые слова: письменная речь, цифровой сторителлинг, педагогические возможности, лингвистические возможности, творческое письмо, цифровое обучение.

Abstract. This article examines the pedagogical and linguistic potential of digital storytelling in the development of written communication skills. The study explores how the process of creating digital stories influences students' writing activity, creative thinking, and text construction abilities. From a pedagogical perspective, digital storytelling is shown to enhance learners' motivation, independence, and reflective skills. From a linguistic standpoint, the method contributes to vocabulary enrichment, grammatical accuracy, and logical coherence in written texts. The findings confirm that digital storytelling is an effective innovative tool for fostering written communication skills in the educational process.

Keywords: written communication, digital storytelling, pedagogical potential, linguistic potential, creative writing, digital learning.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning yozma nutqini rivojlantirish muhim didaktik vazifalardan biri hisoblanadi. Yozma nutq shaxsning fikrini aniq, mantiqiy va izchil tarzda ifodalash imkonini beruvchi asosiy kommunikativ vosita bo'lib, u nafaqat til fanlarini o'zlashtirishda, balki boshqa fanlar doirasida ham o'quvchilarning akademik muvaffaqiyatini belgilovchi omil sifatida namoyon bo'ladi. Globallashuv va raqamli axborot makoni sharoitida yozma nutqqa qo'yiladigan talablarning ortib borishi

ushbu ko'nikmani rivojlantirishning yangi pedagogik yondashuvlarini izlash zaruratini yuzaga keltirmoqda.

An'anaviy yozma mashqlar va matn asosida ishlash usullari ko'p hollarda o'quvchilarning ijodiy faolligini yetarli darajada rag'batlantira olmaydi. Natijada yozma nutq reproduktiv xarakter kasb etib, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, obrazli ifodasi va shaxsiy tajribasini aks ettirish imkoniyatlari cheklanib qoladi. Shu bois, yozma nutqni rivojlantirishda o'quvchini faol subyektga aylantiruvchi, uning motivatsiyasi va ijodiy salohiyatini kuchaytiruvchi innovatsion metodlardan foydalanish dolzarb masalaga aylanmoqda. So'nggi yillarda ta'lim amaliyotida keng qo'llanila boshlagan **raqamli hikoyalash (digital storytelling)** metodi yozma nutqni rivojlantirishda katta pedagogik salohiyatga ega bo'lgan samarali vosita sifatida e'tirof etilmoqda. Raqamli hikoyalash o'quvchilarning shaxsiy tajribasi, hissiy kechinmalari va tasavvurini matn, tasvir, audio va video elementlar orqali yagona mazmuniy tizimda ifodalashga imkon beradi. Bu jarayon o'quvchini nafaqat texnologik faoliyatga, balki mazmunli yozma nutq yaratishga ham faol jalb etadi. Pedagogik nuqtai nazardan, raqamli hikoyalash metodi o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini oshirish, mustaqil va reflektiv faoliyatini rivojlantirish hamda ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirilgan asosda tashkil etish imkonini beradi. Lingvistik jihatdan esa ushbu metod yozma nutqning leksik boyligini kengaytirish, grammatik to'g'rilikni mustahkamlash, matnning mantiqiy izchilligi va uslubiy yaxlitligini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bois, raqamli hikoyalash yozma nutqni rivojlantirishda pedagogik va lingvistik omillarning uzviy integratsiyasini ta'minlovchi innovatsion yondashuv sifatida alohida ilmiy e'tiborni talab etadi.

Mazkur maqolada yozma nutqni rivojlantirishda raqamli hikoyalash metodining pedagogik va lingvistik imkoniyatlari tahlil qilinib, uning ta'lim jarayonidagi samaradorligi ilmiy asosda yoritiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Yozma nutqni rivojlantirish masalasi pedagogika va lingvistika fanlarida uzoq yillardan buyon dolzarb tadqiqot yo'nalishlaridan biri sifatida qaralib kelinadi. Ilmiy manbalarda yozma nutq shaxsning kommunikativ kompetensiyasini shakllantiruvchi muhim tarkibiy qism sifatida talqin qilinib, uning rivoji fikrlash jarayoni, til birliklaridan ongli foydalanish va matn yaratish ko'nikmalari bilan chambarchas bog'liq ekanligi ta'kidlanadi. An'anaviy tadqiqotlarda yozma nutqni rivojlantirish asosan matn tahlili, yozma mashqlar va adabiy ijod orqali amalga oshirilishi ko'rsatib berilgan.

So'nggi yillarda kompetensiyaviy va kommunikativ yondashuvga asoslangan tadqiqotlarda yozma nutqni rivojlantirish jarayonida o'quvchining faol subyekt sifatidagi ishtirokiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ushbu yondashuv doirasida yozma nutq nafaqat grammatik jihatdan to'g'ri matn yaratish, balki mazmunli, mantiqan izchil va uslubiy jihatdan yaxlit fikr ifodasi sifatida baholanadi. Tadqiqotchilar yozma nutqni rivojlantirishda o'quvchining shaxsiy tajribasi va ijodiy yondashuvini inobatga olish zarurligini qayd etadilar.

Raqamli pedagogika yoʻnalishidagi ilmiy manbalarda digital storytelling (raqamli hikoyalash) metodi yozma nutqni rivojlantirishda innovatsion vosita sifatida keng yoritilgan. Xorijiy tadqiqotlarda raqamli hikoya yaratish jarayoni oʻquvchilarning yozma nutq faolligini oshirishi, ularni matn yaratishga qiziqtirishi hamda ijodiy fikrlashini rivojlantirishi ilmiy asosda isbotlangan. Ushbu manbalarda digital storytelling metodining oʻquvchilarda matn tuzilishini anglash, syujet yaratish va mantiqiy izchillikni taʼminlash koʻnikmalarini shakllantirishi alohida taʼkidlanadi.

Pedagogik adabiyotlarda raqamli hikoyalashning taʼlimiy imkoniyatlari oʻquv motivatsiyasini oshirish, mustaqil va reflektiv faoliyatni rivojlantirish bilan bogʻliq holda tahlil qilinadi. Tadqiqotchilar digital storytelling metodini shaxsga yoʻnaltirilgan taʼlimni amalga oshirishda samarali vosita sifatida baholab, uning oʻquvchilarning faol oʻrganish jarayoniga jalb etilishiga xizmat qilishini koʻrsatadilar. Ushbu metod orqali oʻquvchilar nafaqat bilim oluvchi, balki mazmunli yozma mahsulot yaratuvchi muallif sifatida namoyon boʻladilar.

Lingvistik nuqtai nazardan olib borilgan tadqiqotlarda raqamli hikoyalash yozma nutqning leksik boyligi, grammatik aniqligi va uslubiy rang-barangligini rivojlantirishga xizmat qilishi qayd etiladi. Raqamli hikoya yaratish jarayonida oʻquvchilar til birliklarini kontekstda qoʻllash, matnning semantik yaxlitligini saqlash hamda kommunikativ maqsadga mos ifoda vositalarini tanlashga oʻrganadilar. Bu esa yozma nutqni rivojlantirishda lingvistik kompetensiyaning mustahkamlanishiga olib keladi.

Mahalliy ilmiy adabiyotlarda yozma nutqni rivojlantirish masalasi koʻproq anʼanaviy metodlar doirasida yoritilgan boʻlsa-da, soʻnggi yillarda raqamli texnologiyalarni taʼlim jarayoniga integratsiyalashga oid tadqiqotlar soni ortib bormoqda. Biroq mavjud ishlarda raqamli hikoyalash metodining yozma nutqni rivojlantirishdagi pedagogik va lingvistik imkoniyatlarini kompleks tarzda oʻrganishga yetarli darajada eʼtibor qaratilmagan.

Tahlil qilingan adabiyotlar shuni koʻrsatadiki, raqamli hikoyalash metodining yozma nutqni rivojlantirishdagi salohiyati ilmiy jihatdan asoslangan boʻlsa-da, uning pedagogik va lingvistik imkoniyatlarini tizimli ravishda tahlil qilish, shuningdek, taʼlim amaliyotida samarali qoʻllash mexanizmlarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy vazifa boʻlib qolmoqda. Aynan shu jihat mazkur tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda **pedagogik tajriba-sinov metodi** asosiy ilmiy-uslubiy yondashuv sifatida qoʻllanildi. Tadqiqotning maqsadi taʼlim jarayonida raqamli hikoyalash (digital storytelling) metodidan foydalanish orqali talabalar yozma nutqini rivojlantirishning pedagogik va lingvistik samaradorligini aniqlashdan iborat boʻldi. Pedagogik tajriba-sinov ishlari ****Olmaliq Davlat Texnika Instituti****da tahsil olayotgan **53 nafar talaba** ishtirokida amalga oshirildi.

Tajriba-sinov jarayonida oʻquv faoliyati raqamli hikoyalash metodiga asoslangan topshiriqlar orqali tashkil etildi. Talabalar tomonidan yaratilgan yozma va raqamli hikoyalar mazmuniy yaxlitlik, mantiqiy izchillik, leksik boylik va grammatik aniqlik kabi

mezonlar asosida baholandi. Tajriba-sinovdan oldingi va keyingi bosqichlarda yozma nutq darajasidagi o'zgarishlar taqqoslama tahlil asosida aniqlanib, qo'llanilgan metodning pedagogik va lingvistik samaradorligi umumlashtirildi.

Tahlil va natijalar. Pedagogik tajriba-sinov ishlari ta'lim jarayonida raqamli hikoyalash (digital storytelling) metodidan foydalanish orqali talabalarning yozma nutqini rivojlantirishdagi pedagogik va lingvistik o'zgarishlarni aniqlash maqsadida tashkil etildi. Tadqiqot ****Olmaliq Davlat Texnika Instituti****da tahsil olayotgan **53 nafar talaba** ishtirokida o'tkazildi. Tajriba jarayonida talabalarning yozma nutqi rivojlanish darajasi tajriba-sinovdan oldingi va yakuniy bosqichlarda taqqoslab tahlil qilindi.

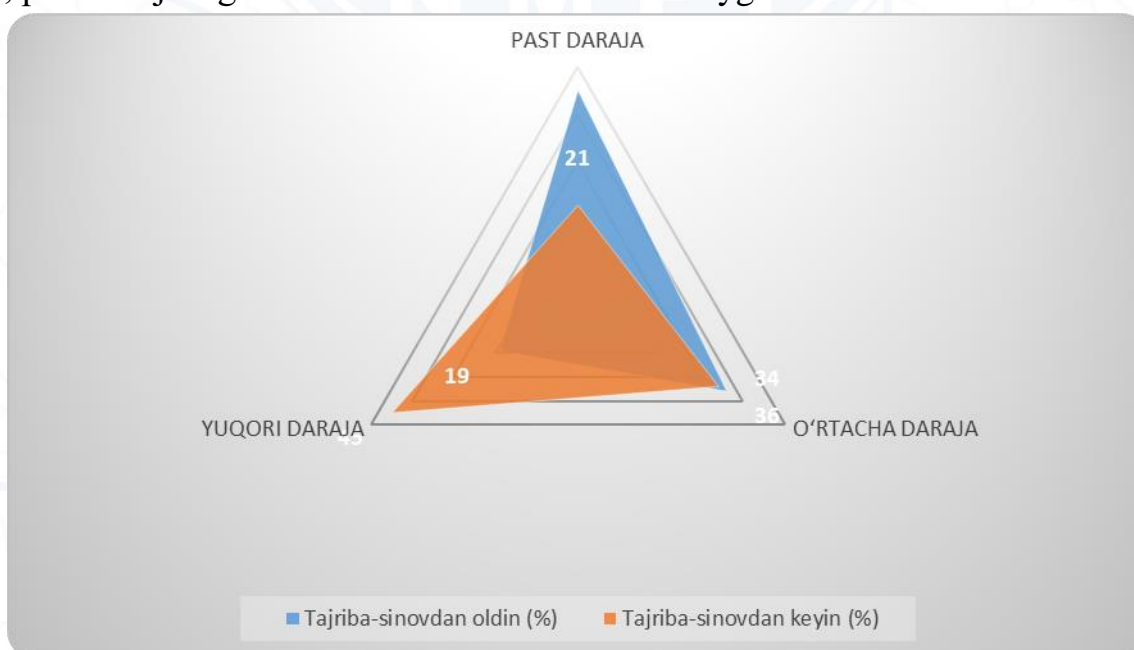
Yozma nutqni baholashda matnning mazmuniy yaxlitligi, mantiqiy izchilligi, leksik boyligi va grammatik aniqligi asosiy mezonlar sifatida belgilandi. Ushbu mezonlar asosida talabalar yozma nutq rivojlanish darajasi **past, o'rtacha** va **yuqori** ko'rsatkichlarga ajratildi.

1-jadval

Talabalarning yozma nutq rivojlanish darajasi (tajriba-sinovdan oldin va keyin)

Yozma nutq darajasi	Tajriba-sinovdan oldin (%)	Tajriba-sinovdan keyin (%)
Past daraja	45 %	21 %
O'rtacha daraja	36 %	34 %
Yuqori daraja	19 %	45 %
Jami	100 %	100 %

Jadval ma'lumotlari tajriba-sinovdan oldin talabalarning asosiy qismi past va o'rtacha darajadagi yozma nutq ko'rsatkichlariga ega bo'lganini ko'rsatadi. Tajriba-sinov yakunida esa yuqori darajadagi yozma nutq rivojlanishiga ega talabalar ulushi sezilarli darajada oshgan, past darajadagi ko'rsatkichlar esa keskin kamaygan.

Rasm 1. Talabalarning yozma nutq rivojlanish darajasining dinamikasi (tajriba-sinovdan oldin va keyin)

Diagrammada raqamli hikoyalash metodiga asoslangan o'quv faoliyati natijasida yozma nutq rivojlanishida yuz bergan ijobiy o'zgarishlar aks ettirilgan. Xususan, tajriba-sinovdan keyingi bosqichda yuqori darajadagi ko'rsatkichlarning barqaror o'sishi va past darajadagi natijalarning kamayishi kuzatildi. Bu holat raqamli hikoyalash metodining yozma nutqni rivojlantirishda samarali pedagogik va lingvistik vosita ekanligini tasdiqlaydi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli hikoyalash metodi talabalarni yozma nutq jarayoniga faol jalb etib, ularning matn yaratishda ijodiy yondashuvi, til birliklaridan ongli foydalanishi hamda fikrni mantiqiy ifodalash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Olingan natijalar mazkur metodning yozma nutqni rivojlantirishda yuqori ta'limiy samaradorlikka ega ekanligini ilmiy jihatdan asoslaydi.

O'tkazilgan tadqiqot natijalari yozma nutqni rivojlantirishda raqamli hikoyalash (digital storytelling) metodining yuqori pedagogik va lingvistik samaradorlikka ega ekanligini tasdiqladi. Tajriba-sinov jarayonida raqamli hikoya yaratishga asoslangan o'quv faoliyati talabalarni yozma nutq jarayoniga faol jalb etib, ularning ijodiy fikrlashi, mustaqil yondashuvi va matn yaratish ko'nikmalarining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Olmalik Davlat Texnika Institutida 53 nafar talaba ishtirokida o'tkazilgan pedagogik tajriba-sinov natijalari tajriba yakunida yuqori darajadagi yozma nutq rivojlanishiga ega talabalar ulushining sezilarli darajada oshganini, past darajadagi ko'rsatkichlarning esa keskin kamayganini ko'rsatdi. Bu holat raqamli hikoyalash metodining yozma nutqni rivojlantirishda samarali innovatsion vosita ekanligini ilmiy jihatdan asoslaydi.

Pedagogik nuqtai nazardan, raqamli hikoyalash metodi o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini kuchaytirib, ularni shaxsga yo'naltirilgan, faol va reflektiv ta'lim jarayoniga jalb etadi. Lingvistik jihatdan esa ushbu metod yozma nutqning leksik boyligi, grammatik aniqligi va mantiqiy izchilligini rivojlantirishga xizmat qilib, talabalar tomonidan til birliklaridan ongli va maqsadga muvofiq foydalanish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli hikoyalash metodini ta'lim jarayoniga tizimli ravishda joriy etish yozma nutqni rivojlantirishning samarali yo'llaridan biri bo'lib, u pedagogik va lingvistik yondashuvlarning integratsiyasini ta'minlaydi. Tadqiqot natijalari umumta'lim va oliy ta'lim muassasalarida yozma nutqni rivojlantirishga qaratilgan metodik tavsiyalar ishlab chiqishda hamda raqamli ta'lim texnologiyalarini amaliyotga tatbiq etishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Robin B. R. Digital storytelling: A powerful technology tool for the 21st century classroom // Theory Into Practice. – 2008. – Vol. 47, №3. – P. 220–228.
2. Lambert J. Digital storytelling: Capturing lives, creating community. – Berkeley: Digital Diner Press, 2013. – 176 p.
3. Ohler J. Digital storytelling in the classroom: New media pathways to literacy, learning and creativity. – Thousand Oaks, CA: Corwin Press, 2013. – 276 p.

4. Robin B. R., McNeil S. G. What educators should know about teaching digital storytelling // Digital Education Review. – 2012. – №22. – P. 37–51.
5. OECD. Innovating Education and Educating for Innovation. – Paris: OECD Publishing, 2016. – 152 p.
6. Zimnyaya I. A. Ключевые компетенции как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. – Москва: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.
7. Khutorskoy A. V. Компетентностный подход в образовании. – Москва: Эйдос, 2013. – 256 с.
8. Hyland K. Teaching and researching writing. – 2nd ed. – London: Routledge, 2009. – 289 p.
9. Harmer J. How to teach writing. – Harlow: Pearson Education, 2010. – 154 p.

